

Mark Twain
TOMO SOJERIO NUOTYKIAI
Romanas

Šiame leidinyje panaudotos pirmojo knygos
leidinio viršelis bei iliustracijos

Iš anglų kalbos verte VALENTINA CHURGINAITĖ
Iliustracijos - True Williams (1839-1897)
Versta iš: Mark Twain,
THE ADVENTURES OF TOM SAWYER, 1876.
© Svetlana Bogatyreva
© Knygute.lt, Elektroninė versija, 2010

Pirmas skyrius

- Tomai!

Nė garso.

- Tomai!

Nė garso.

- Kurgi prasmego tas berniūkštis? Tomai!

Senutė pasismaukė akinius žemyn ir per jų viršų apsidairė po kambarį; paskui pasikėlė juos aukštyr ir apsidairė iš po jų. Ji retai kada ar beveik niekad nežiūrėdavo pro akinius, ieškodama tokio mažmožio kaip berniukas, nes čia buvo nekasdieniai akiniai, jos pasididžiavimas; ir nešiojo juos "dėl orumo", o ne iš reikalo; ji taip pat gerai būtų mačiusi ir pro viryklės lankinius. Kurį laiką ji atrodė sumišusi, o paskui pasakė nelabai piktai, bet pakankamai garsiai, kad baldai girdėtų:

- Na, palauk, pakliūsi tu man, aš tau...

Ji nebaigė sakyti, nes kaip tik tuo metu pasilenkė ir ėmė baksnoti su šluota palovyje, atsipūs-

dama po kiekvieno bakstelėjimo. Ten ji nepesė nieko, tik išvijo katę.

- Tai nedoras vaikišcias, kaip gyva nesu mačiusi tokio!

Ji priėjo prie atvirų durų ir atsistojo ant slenksčio akylai žiūrėdama į savo daržą - pomidorų krūmus ir durnaropių stagarus. Tomo ir ten nebuvo matyti. Tada ji, pakėlusi balsą, kad toli būtų girdėti, sušuko:

- To-o-o-omai, ū-ū!

Kažkas tyliai sušlamėjo; ji atsigręžė pačiu laiku, suspėjo nutverti už skverno berniuką ir neleido jam pabėgti.

- Na, žinoma! Kaip aš nepagalvojau apie sandėliuką? Ką tu ten veikei?

- Nieko.

- Nieko! Pasižiūrėk, kokios tavo rankos, kokia tavo burna. Kuo tu išsiterliojęs?

- Nežinau, teta.

- O aš žinau. Uogiene - va kuo! šimtą kartų sakiau: jei nesiliausi lindęs prie uogienės, aš tau kaili nunersiu. Paduok man tą rykštę.

Rykštė sušvilpė ore. Pavojus neišvengiamas.

- Oi! Teta, žiūrėkite, kas ten už jūsų!

Senutė išsigandusi ūmai atsisuko ir griebėsi už sijonų gelbėdamasi nuo pavojaus, o vaikišcias tik šoko, persirito per aukštą lentų tvorą ir dingo.

Jo teta Polė valandėlę stovėjo nustebusi, paskui tyliai nusijuokė.

- Tai patrakėlis, kad jį kur! Nejau aš taip ir ne-

pagudrėsiu? Ar mažai jis mane mulkino ligi šiol? Matyt, seni mulkiai iš visų mulkių kvailiausi. Seno šuns naujų gudrybių neišmokysi, kaip žmonės sako, o ir jo gudrybės, dievaži, vis naujos: kasdien vis kita, ir iš kur gali žinoti, ką jis dar iškrės. Jis sakytum žino, kiek gali mane kankinti, žino, kad pyktis tuoj atslūgsta, jeigu tik pasiseka mane bent valandėlei sutrikdyti ar prajuokinti, ir aš jau negaliu išperti jam kailio. Neatlieku aš savo pareigų tam berniukui, atleisk man, Dieve. Kas gaili rykštės, tas vaiką į pražūtį stumia, sako Šventasis Raštas. O aš, nusidėjėlė, lepinu jį ir už tai būsiu nubausta. Aš žinau, kad jis kipšų pilnas, bet ką gi! Juk jis mano mirusios sesers sūnus, vargšas vaikelis, ir man širdis neleidžia jo mušti. Kai palieku jį nebaustą, mane graužia sąžinė, o kai nubaudžiu, mano sena širdis tiesiog plyšta. Teisybė, kad žmogaus amžius trumpas ir pilnas sielvarto, kaip sako Šventasis Raštas; ir aš taip pat galvoju. Šiandien jis praleido pamokas, dykinėjo iki pat vakaro, užtat reikės jį rytoj nubausti - pristatyti prie darbo. Žiauru versti dirbti šeštadienį, kai visi vaikai ilsisi, bet ką gi daryti: darbo jis ne-

kenčia labiau už viską pasaulyje, o aš juk privaliau kada nors atlikti savo pareigą, kitaip visai pražudysiu vaiką.

Tomas tikrai nebuvo mokykloje ir labai smagiai praleido dieną. Jis vos spėjo laiku pareiti namo ir iki vakarienės padėti Džimui, mažam negriukui, pripjauti rytojui malkų ir priskaldyti prakurų - veikiau papasakoti jam savo nuotykių, nes Džimas padirbo daugiau kaip pusę darbo. Jaunesnysis Tomo brolis (tikriau, netikras brolis) Sidas jau buvo baigęs savo darbą (skiedras rinkti), nes tai buvo ramus berniukas, nepadykęs ir ne pramuštingas.

Kol Tomas raitė vakarienę ir kiekviena pasitaisyti proga kniaukė nuo stalo cukrų, teta Polė jį kamantinėjo, klastingais klausimais norėdama priversti išsipiešti. Kaip daugelis naivių žmonių, ji laikė save didele diplomate, sugebančia išnarpinti labai painius ir paslaptinius reikalus, ir jos menkos išmonės atrodydavo jai gudrybių stebuklai.

- Tomai, - paklausė jį, - mokykloje buvo puštinai karšta, ar ne taip? - Taip, teta.

- Baisia karšta, tiesa?

- Taip, teta.

- Ar nesinorėjo tau, Tomai, pasimaudyti?

Tomas užuodė kažką negera - šmėstelėjo lengvas įtarimo šešėlis. Jis tiriamai pažiūrėjo tetai Polei į veidą, bet, nieko jame nepamatęs, tarė:

- Ne, teta... nelabai...

Senutė ištiesė ranką ir pačiupinėjo Tomo marškinius:

- Bet vis dėlto, - tarė ji, - tu atro dai nelabai sušilęs.

Ir ji su pasitenkinimu pagalvojo, kaip jai pavyko sužinoti, ar marškiniai sausi, - niekam ir į galvą neatėjo, kokią gudrybę ji turėjo omenyje. Tačiau Tomas dabar suprato, iš kur vėjas pučia. Jis užbėgo už akių tolesniems klausimams:

- Mes susivilgėm galvas po šulinio čiaupu - mano plaukai dar ir dabar drėgni. Matote? Tetai Polei pasidarė pikta, kad ji pražiopsojo tokį svarbų kaltės įrodymą ir iš karto nesuprato gudrybės. Bet tuoj pat jai dingtelėjo nauja mintis.

- Tomai, o kai kišai galvą po šulinio čiaupu, ar

tau nereikėjo praardyti marškinių apykaklės toje vietoje, kur aš buvau susiuvusi? Nagi, atsisek švarką!

Nerimas dingo iš Tomo veido. Jis atlapojo švarką. Marškinių apykaklė pasirodė tvirtai susiūta.

- Kad tave kur! Na, keliauk sveikas. O aš buvau tikra, kad tu į mokyklą nebuvai nuėjęs, dykinėjai ir maudeisi. Gerai, šį kartą tau atleidžiu, nors tu ir tikras vėjo botagas, kaip sako žmonės, bet kartais būni geresnis, negu atro dai.

Jai buvo apmaudu, kad gudrybė ją apvylė, ir drauge malonu, kad Tomas pagaliau pasidarė klusnesnis.

Bet čia įsiterpė Sidas:

- Man atrodo, kad jūs siuvote jam apykaklę baltais siūlais, o čia juodi.

- Taip, aš buvau susiuvusi baltais! Tomai!

Bet Tomas nelaukė, kas bus toliau, ir, sprukdamas iš kambario, pasakė:

- Na ir gausi gi tu, Sidai!

Pasislėpęs saugioje vietelėje, Tomas apžiūrėjo dvi dideles adatas, įsmeigtas į švarko atlapus ir

apraigytas siūlais. Viena buvo apraigyta juodu siūlu, antra - baltu.

- Ji niekad nebūtų pastebėjusi, jeigu ne Sidas. Velniai griebtų! Čia ji siuva baltais, čia juodais. Siūtų jau katras nors vienas, o tai nė susigaudyti negali. Bet ne aš būsiu, jei neįkrėsiu už tai Sidiui. Pamokysiu aš jį!

Tomas nebuvo pavyzdingas berniukas, kokių galėtų didžiutis miestelis. Užtat jis puikiai žinojo, kas tas miestelio pavyzdingasis, ir jo nekentė.

Betgi po dviejų minučių, o gal ir dar greičiau, jis jau buvo pamiršęs visus savo sielvartus. Ne todėl, kad jie būtų jam buvę lengvesni ir ne tokie skaudūs, kaip suaugusių žmonių sielvartai suaugusiems, bet todėl, kad tą akimirką jam parūpo naujas didelis dalykas ir visus juos išstūmė iš galvos; lygiai taip ir suaugusieji pamiršta sielvartus, kai tik juos užvaldo kokie nors nauji sumanymai. Dabar jis susidomėjo naujovišku švilpimo būdu, kurio buvo ką tik išmokęs iš vieno negro, ir degė nekantrumu, kada galės nekliudomas pasitreniruoti. Tas švilpimas buvo savotiškas lirlenimas nelyginant paukščio balsas, tam tikras švel-

nus ulbėjimas, išgaunamas labai tankiai baksnojant liežuviu į gomurį. Skaitytojas tikriausiai pamena, kaip tai daroma, jeigu jis kada nors pats buvo vaikas. Atkaklumas ir uolumas padėjo Tomui veikiai išmokti, ir jis linksmai žingsniavo gatve su pilna burna harmoningos muzikos ir su pilna širdimi dėkingumo. Jis jautėsi lyg astronomas, atradęs danguje naują planetą. Be abejonės, astronomo džiaugsmas nebūtų buvęs toks didelis, gilus ir tyras kaip to berniuko.

Vasarą vakarai ilgi. Dar nebuvo sutemę. Staiga Tomas liovėsi švilpavęs. Priešais stovėjo nepažįstamas berniukas, kiek aukštesnis už jį. Nauju žmogumi, vis tiek kokio amžiaus ir lyties, mažame, vargingame Sent Pitersbergo miestelyje visi labai domėdavosi. Tas berniukas buvo gražiai apsitašęs - per daug gražiai šiokiadieniui. Tiesiog nuostabiai. Kepuraitė buvo prašmatni, tvarkingai susegiotas mėlynos gelumbės švarkelis - naujas ir švarus, tokios pat ir kelnės. Apsiavęs batais, nors buvo tik penktadienis, ir su kaklaraiščiu - kažkokiu skaisčiu kaspinu. Jis panėšėjo į miesto dabitą, o tai iki pasiutimo erzino Tomą. Kuo ilgiau

Tomas žiūrėjo į šį puikų stebuklą, tuo aukščiau jis rietė nosį prieš ano išsipustymą ir tuo prastesnis jam atrodė savo paties apdaras. Berniukai nė vienas nepratarė nė žodžio. Jei tik žengė žingsni vienas, tuoj žengė ir antras, bet tiktai šonais, ratu. Jie spoksojo vienas į kitą, veidas į veidą, akis į akį. Pagaliau Tomas tarė:

- Aš galiu tave apkulti.
- Nagi pamėgink!
- Galiu - ir apkulsiu!
- Ne, tu negali.
- Ne, aš galiu.
- Negali.
- Ne, galiu.
- Negali.
- Galiu.
- Negali!

Nesmagi tylą. Paskui Tomas sako:

- Kuo tu vardu?
- O kas tau darbo?
- Aš tau parodysiu, kas man darbo.

- Tai parodyk, ko gi nerodai?

- Jei tiek daug kalbėsi, ir parodysiu.

- Daug kalbėsiu, daug kalbėsiu, daug daug!

Nagi rodyk.

- Žiūrėk, koks tu smarkus. Jei tik norėčiau, galėčiau tave prikulti viena ranka, kitą už nugaros prisirišęs.

- Tai ko gi nekuli? Juk sakai, kad gali.

- Ir prikulsiu, jei mane erzinsi.

- Pamanyk tiktai! Matëm mes daug tokių!

- Pliuškis! Manai, jei išsipustęs, tai jau ir didelis ponas! O! Kokia skrybėlė!

- Nagi pamėgink ją numesti man nuo galvos, jeigu ji tau nepatinka. Ir sužinosi, kur pipirai auga.

- Tu melagis!

- Tu kitas!

- Gudrus tik pagąsdinti, o pats bailys!

- Na, nešdinkis sau.

- Ei tu, klausyk, jei nesusičiaupsi, aš tau galvą sutriuškinsiu!

- Kurgi ne! Pats tas triuškingtojas.

- Ir sutriuškinsiu!

- Na ir gerai, ko gi netriuškini? Ko tu vis kalbi, o nieko nedarai? Tikriausiai bijai?

- Nė nemanau!

- Bijai!

- Nebijau!

- Bijai!

Vėl tyla. Šnairuoja vienas į antrą, trypia vietoje ir suka naują ratą. Pagaliau jie sustoja petys į petį. Tomas sako:

- Dink iš čia!
- Pats dink!
- Nė nemanau.
- Ir aš nemanau.

Taip jie stovi, kojas šalimais įspyrę, paskui pradeda stumdytis, kiek tik gali, ir degte dega įniršiu. Bet nei vienam, nei antram nesiseka nugalėti. Pasistumdo ligi sušyla ir įrausta, paskui abu pamažu atlyžta, nors vis dar įsitempę kits kitą seka, ir Tomas sako:

- Eik tu, baily, ciuciuk tu. Aš pasakysiu savo vyresniajam broliui, jam vieni niekai tave priveikti mažyliu pirščiuku; aš jam liepsiu, tai duos jis tau.

- Baisiai aš čia bijau tavo vyresniojo brolio! Aš ir pats turiu brolį, dar didesnį kaip tavo, ir jis tavo brolį va per šitą tvorą tik švilpt! (Abiejų broliai buvo prasimanyti.)

- Meluoja!
- Kad tu sakai, tai dar nieko nereiškia.....